

Wykaz skrótów | str. 15

Przedmowa do wydania piątego | str. 17

Część pierwsza

Zagadnienia wprowadzające | str. 21

- § 1. Źródła, systematyka i przedmiot prawa rodzinnego | str. 21
 - 1. Powojenne regulacje w obrębie prawa rodzinnego | str. 21
 - 2. Aktualne źródła prawa rodzinnego | str. 23
 - 3. Systematyka i przedmiot polskiego prawa rodzinnego | str. 25
 - 4. Normatywne ujęcie rodziny | str. 27
 - 5. Stosunki prawnorodzinne | str. 30
 - 5.1. Małżeństwo a konkubinat | str. 30
 - 5.2. Pokrewieństwo | str. 32
 - 5.3. Powinowactwo | str. 33
 - 5.4. Inne więzi prawnorodzinne (wzmianka) | str. 34
- § 2. Stan cywilny | str. 35
 - 1. Pojęcie i charakter prawny | str. 35
 - 2. Znaczenie aktów stanu cywilnego | str. 38
- § 3. Rola sądów i innych organów w sprawach rodzinnych | str. 39
- § 4. Problematyka przewodnich zasad prawa rodzinnego | str. 42
- Literatura | str. 45

Część druga

MAŁŻEŃSTWO

Rozdział pierwszy

Zawarcie i unieważnienie małżeństwa | str. 49

- § 1. Uwagi wprowadzające | str. 49
- § 2. Zaręczyny | str. 50
- § 3. Sposoby zawarcia małżeństwa | str. 52
 - 1. Potencjalne warianty skutecznego - w świetle polskiego prawa - zawarcia małżeństwa | str. 52
 - 2. Procedura zawierania małżeństwa | str. 55
 - 2.1. Uwaga wstępna | str. 55
 - 2.2. Czynności przygotowawcze | str. 56
 - 3. Ceremonia składania oświadczeń o zawarciu małżeństwa | str. 60
 - 4. Rejestracja małżeństwa | str. 62
 - 5. Procedura zawierania małżeństw w sytuacjach nietypowych | str. 65
 - 5.1. Zakres omawianej problematyki | str. 65
 - 5.2. Zawarcie małżeństwa na podstawie art. 9 k.r.o. | str. 65
 - 5.3. Małżeństwo obywateli polskich zawarte przed konsulem | str. 67
 - 5.4. Zawarcie małżeństwa poza lokalem urzędu stanu cywilnego | str. 67
- § 4. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa | str. 68

§ 5. Przestanki konstytuujące małżeństwo	str. 70
1. Wprowadzenie	str. 70
2. Wymogi wspólne dla obu trybów zawierania małżeństwa	str. 71
2.1. Płeć nupturientów	str. 71
2.2. Jednoczesna obecność	str. 74
2.3. Oświadczenia o zawarciu małżeństwa	str. 75
2.4. Udział uprawnionego celebransa	str. 77
3. Dodatkowe przesłanki dotyczące małżeństwa zawieranego w trybie wyznaniowym	str. 79
3.1. Zawarcie małżeństwa o podwójnym skutku	str. 79
3.2. Sporządzenie aktu małżeństwa	str. 80
3.3. Zagadnienie zawarcia małżeństwa wyznaniowego jako przesłanki skuteczności zawarcia małżeństwa cywilnego	str. 81
4. Zawarcie małżeństwa jako zdarzenie prawne	str. 83
5. Problematyka nieistnienia małżeństwa	str. 85
§ 6. Zakazy zawarcia małżeństwa	str. 89
1. Ogólne wiadomości o zakazach zawarcia małżeństwa	str. 89
2. Wiek stron	str. 90
3. Stan psychiczny nupturientów	str. 92
3.1. Ubezważnowolnienie całkowite	str. 92
3.2. Choroba psychiczna i niedorozwój umysłowy	str. 93
4. Zakaz bigamii	str. 95
5. Istniejące między stronami związku prawnorodzinne	str. 95
5.1. Pokrewieństwo	str. 95
5.2. Przysposobienie	str. 96
5.3. Powinowactwo	str. 96
§ 7. Unieważnienie małżeństwa	str. 97
1. Podstawy unieważnienia małżeństwa	str. 97
1.1. Zawarcie małżeństwa mimo istniejącego zakazu	str. 98
1.2. Zawarcie małżeństwa pod wpływem wady oświadczenia woli	str. 102
1.2.1. Uwagi ogólne	str. 102
1.2.2. Wyłączenie (brak) świadomości	str. 102
1.2.3. Błąd co do tożsamości partnera	str. 104
1.2.4. Groźba	str. 105
1.2.5. Konwalidacja małżeństwa zawartego wskutek wady oświadczenia	str. 105
1.3. Wadliwe wykorzystanie pełnomocnictwa	str. 106
2. Wybrane kwestie proceduralne	str. 107
2.1. Tryb i właściwość rzeczowa sądu	str. 107
2.2. Problem legitymacji	str. 107
2.3. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	str. 109
3. Skutki unieważnienia małżeństwa	str. 112
Literatura	str. 114

Rozdział drugi

Prawna treść stosunku małżeństwa w ogólności | str. 116

§ 1. Założenia ogólne | str. 116

§ 2. Niemajątkowe obowiązki i prawa małżonków | str. 116

1. Normatywny katalog niemajątkowych obowiązków i praw małżonków | str. 116

2. Wspólne pożycie | str. 117

3. Wzajemna pomoc | str. 118

4. Małżeńska wierność | str. 119

5. Nazwisko małżonków | str. 120

6. Decydowanie o sprawach rodziny | str. 121

§ 3. Majątkowe obowiązki i prawa niezależne od istniejącego między małżonkami ustroju | str. 122

1. Zaspokajanie potrzeb rodziny | str. 122

2. Uprawnienie do korzystania z mieszkania współmałżonka | str. 124

3. Odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte dla zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny | str. 125

4. Reprezentowanie małżonka w zarządzaniu jego majątkiem | str. 126

Literatura | str. 127

Rozdział trzeci

Relacje między małżonkami zależne od istniejącego między nimi ustroju majątkowego | str. 128

§ 1. Pojęcie małżeńskiego ustroju majątkowego i jego rodzaje | str. 128

§ 2. Ustrój wspólności ustawowej | str. 130

1. Ogólna charakterystyka wspólności ustawowej | str. 130

2. Zakres majątku osobistego każdego z małżonków | str. 132

3. Przesunięcia majątkowe między różnymi majątkami małżonków | str. 133

4. Zarządzanie przez małżonków majątkiem wspólnym | str. 135

4.1. Pojęcie zarządu | str. 135

4.2. Podstawowe zasady zarządzania przez małżonków wspólnym majątkiem | str. 136

4.3. Rola sądu | str. 140

5. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania | str. 142

5.1. Zasady ogólne | str. 142

5.2. Dopuszczalność zaspokojenia się wierzyciela jednego z małżonków z całego majątku wspólnego | str. 143

5.3. Możliwość zaspokojenia się wierzyciela jednego z małżonków z części majątku wspólnego | str. 144

5.4. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania publicznoprawne | str. 147

6. Ustanie wspólności | str. 148

6.1. Przyczyny | str. 148

6.2. Skutki | str. 151

§ 3. Odrębności ustrojów umownych | str. 154

1. Pojęcie i znaczenie intercyzy | str. 154

2. Ustroje umownej wspólności | str. 155

3. Rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków | str. 156

Literatura | str. 160

Rozdział czwarty

Ustanie małżeństwa | str. 162

- § 1. Uwagi ogólne | str. 162
- § 2. Śmierć małżonków | str. 163
- § 3. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód | str. 166
 - 1. Przestanki rozwodowe | str. 166
 - 1.1. Wprowadzenie | str. 166
 - 1.2. Przestanka pozytywna | str. 167
 - 1.3. Przestanki negatywne (przeszkody rozwodowe) | str. 168
 - 1.3.1. Katalog | str. 168
 - 1.3.2. Dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków | str. 169
 - 1.3.3. Zasady współżycia społecznego | str. 171
 - 1.3.4. Wyłączna wina powoda | str. 172
 - 1.3.5. Uwaga końcowa | str. 175
 - 1.3.4. Wyłączna wina powoda | str. 172
 - 2. Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego | str. 175
 - 3. Orzeczenia zabezpieczające wydawane w czasie postępowania rozwodowego | str. 176
 - 4. Treść rozstrzygnięcia w sprawie rozwodowej | str. 177
 - 4.1. Możliwe kierunki i zakres rozstrzygnięcia | str. 177
 - 4.2. Wina małżonków | str. 178
 - 4.3. Władza rodzicielska | str. 180
 - 4.4. Kontakty rodziców z dziećmi | str. 183
 - 4.5. Alimentowanie dzieci | str. 184
 - 4.6. Rozstrzygnięcie kwestii mieszkaniowej | str. 186
 - 4.7. Dostarczanie byłemu małżonkowi środków utrzymania | str. 188
 - 5. Zmiana orzeczenia wydanego w sprawie rozwodowej | str. 191
 - 6. Nazwisko małżonków po rozwodzie | str. 192
- Literatura | str. 193

Rozdział piąty

Separacja | str. 194

- § 1. Uwagi wstępne | str. 194
 - 1. Separacja jako zjawisko faktyczne i jako instytucja prawna | str. 194
 - 2. Separacja a rozwód | str. 196
- § 2. Przestanki orzeczenia separacji | str. 197
- § 3. Wybrane kwestie proceduralne | str. 198
- § 4. Skutki orzeczonej separacji | str. 200
 - 1. Zasada podstawowa | str. 200
 - 2. Treść prawnego stosunku małżeństwa po orzeczeniu separacji | str. 202
- § 5. Zniesienie separacji | str. 205
 - 1. Przestanka, tryb i właściwość rzeczowa sądu | str. 205
 - 2. Skutki postanowienia znoszącego separację | str. 207

Literatura | str. 210

Część trzecia

POKREWIEŃSTWO

Rozdział pierwszy

Pochodzenie dziecka | str. 213

§ 1. Wprowadzenie | str. 213

§ 2. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa | str. 214

1. Reguły podstawowe | str. 214

2. Sądowe ustalenie macierzyństwa | str. 216

3. Sądowe zaprzeczenie macierzyństwa | str. 217

4. Uwaga końcowa | str. 218

§ 3. Domniemanie pochodzenia dziecka od męża jego matki | str. 219

1. Czasowe ramy działania domniemania małżeńskiego pochodzenia dziecka | str. 219

2. Kolizje domniemań | str. 222

3. Zaprzeczenie ojcostwa | str. 223

3.1. Problem legitymacji | str. 223

3.2. Przesłanki | str. 226

3.3. Skutki wyroku uwzględniającego powództwo | str. 227

§ 4. Uznanie ojcostwa | str. 228

1. Charakterystyka uznania | str. 228

1.1. Istota uznania | str. 228

1.2. Podmiot uznający, uznawany i przyjmujący oświadczenie o uznaniu | str. 229

1.3. Potwierdzenie ojcostwa uznającego przez matkę dziecka | str. 232

1.4. Akt urodzenia uznanego dziecka | str. 234

2. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa | str. 234

3. Zagadnienie bezwzględnej nieważności uznania ojcostwa | str. 236

4. Skutki ustalenia bezskuteczności uznania lub stwierdzenia jego nieważności | str. 238

§ 5. Sądowe ustalenie ojcostwa | str. 239

1. Charakterystyka ogólna | str. 239

2. Możliwości obrony strony pozwanej | str. 241

Literatura | str. 245

Rozdział drugi

Stosunki między rodzicami a dziećmi (w ogólności) | str. 246

§ 1. Systematyka prawnorodzinnych relacji między rodzicami a dziećmi | str. 246

§ 2. Wzajemny obowiązek szacunku i wspierania się rodziców i dzieci | str. 247

§ 3. Nazwisko dziecka | str. 248

1. Nazwisko dziecka małżeńskiego | str. 249

2. Nazwisko dziecka pozamałżeńskiego | str. 251

2.1. Nazwisko dziecka nieznanych rodziców | str. 251

2.2. Nazwisko dziecka w wypadku ustalenia samego tylko macierzyństwa | str. 252

- 2.3. Nazwisko dziecka o ustalonym pochodzeniu od obojga rodziców | str. 252
- 3. Zmiana nazwiska wynikająca ze zmiany stanu cywilnego dziecka lub dokonana po rekonstrukcji jego rodziny | str. 253
- § 4. Obowiązek dziecka przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny | str. 255
- Literatura | str. 256

Rozdział trzeci

Władza rodzicielska | str. 257

- § 1. Pojęcie, podmioty i charakter prawny | str. 257
 - 1. Pojęcie | str. 257
 - 1.1. Podstawowe funkcje władzy rodzicielskiej | str. 257
 - 1.2. Terminologia | str. 258
 - 2. Podmioty | str. 259
 - 2.1. Podmioty, którym przysługuje władza rodzicielska | str. 259
 - 2.1.1. Krąg podmiotów, którym władza rodzicielska może potencjalnie przysługiwać | str. 259
 - 2.1.2. Przestanki przysługiwania władzy rodzicielskiej | str. 260
 - 2.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej | str. 263
 - 2.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej | str. 265
 - 3. Charakter prawny | str. 265
 - 3.1. Wieloznaczność określenia "władza rodzicielska" | str. 265
 - 3.2. Stosunki prawne w obrębie władzy rodzicielskiej | str. 266
- § 2. Treść (atrybuty) władzy rodzicielskiej | str. 268
 - 1. Elementy treści władzy rodzicielskiej w ogólności | str. 268
 - 2. Osobowy element treści władzy rodzicielskiej | str. 269
 - 2.1. Wprowadzenie | str. 269
 - 2.2. Czynności faktyczne | str. 269
 - 2.3. Wpływ rodziców na ukształtowanie osobistej, rodzinnej i prawnopracowniczej sytuacji dziecka | str. 272
 - 2.3.1. Uwaga wstępna | str. 272
 - 2.3.2. Kształtowanie imienia i nazwiska dziecka | str. 272
 - 2.3.3. Decyzje wpływające na stan cywilny dziecka | str. 273
 - 2.3.4. Udział w kreowaniu zastępczego środowiska opiekuńczo-wychowawczego dziecka | str. 274
 - 2.3.5. Wpływ na pozostawanie przez małoletniego w stosunku pracy | str. 275
 - 2.3.6. Podsumowanie | str. 275
 - 2.4. Problematyka miejsca zamieszkania dziecka | str. 275
 - 2.5. Sfera kontaktów rodziców i dzieci (wzmianka) | str. 276
 - 2.6. Uwaga końcowa | str. 276
 - 3. Piecza nad majątkiem dziecka | str. 277
 - 4. Atrybut przedstawicielstwa | str. 277
- § 3. Wykonywanie władzy rodzicielskiej | str. 279
 - 1. Zasada samodzielności działania (autonomii) rodziców | str. 279
 - 2. Zasada pomocy organów władzy publicznej | str. 281
 - 3. Posłuszeństwo dziecka | str. 285

- 4. Reguły uzupełniające | str. 286
- 5. Kryteria należytego wykonywania władzy rodzicielskiej | str. 288
- 6. Odpowiedzialność rodziców | str. 290
- § 4. Modyfikacje władzy rodzicielskiej i jej ustanie | str. 292
 - 1. Zmiany w zakresie władzy rodzicielskiej | str. 292
 - 1.1. Normatywne przypadki modyfikowania władzy rodzicielskiej (w ogólności) | str. 292
 - 1.2. Zarządzenia ograniczające władzę rodzicielską | str. 293
 - 1.2.1. Zarządzenia wydawane przez sąd opiekuńczy na podstawie art. 109 k.r.o. | str. 293
 - 1.2.2. Pozakodeksowe przypadki ingerencji sądu modyfikującej władzę rodzicielską | str. 295
 - 1.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej | str. 296
 - 2. Ustanie władzy rodzicielskiej | str. 297
 - 2.1. Przyczyny ustania władzy rodzicielskiej | str. 297
 - 2.1.1. Zdarzenia niezależne od woli podmiotów | str. 297
 - 2.1.2. Orzeczenia sądowe skutkujące pośrednio ustaniem władzy rodzicielskiej | str. 298
 - 2.1.3. Pozbawienie władzy rodzicielskiej | str. 298
 - 2.2. Skutki ustania władzy rodzicielskiej | str. 301
- Literatura | str. 302

Rozdział czwarty

Pieczą zastępczą | str. 303

- § 1. Zastępcze środowiska opiekuńczo-wychowawcze (wzmianka) | str. 303
- § 2. Podstawowe wiadomości o pieczy zastępczej | str. 304
 - 1. Przestanka i cel umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej | str. 304
 - 2. Podstawowe formy organizowania pieczy zastępczej | str. 305
- § 3. Normatywne zasady funkcjonowania pieczy zastępczej | str. 305
 - 1. Zasada subsydiarności | str. 305
 - 2. Zasada pomocniczości | str. 306
 - 3. Zasada wspólnej pieczy nad rodzeństwem | str. 306
- § 4. Pieczę podzieloną | str. 307
- § 5. Rodzinna pieczę zastępcza | str. 309
 - 1. Formy (w ogólności) | str. 309
 - 2. Kandydaci na rodziców zastępczych i do prowadzenia rodzinnych domów dziecka | str. 309
 - 3. Podstawowe zadania | str. 310
 - 4. Typologia rodzin zastępczych | str. 310
 - 5. Rodzinny dom dziecka | str. 312
 - 6. Dodatkowa pomoc dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka | str. 313
 - 7. Nadzorowanie rodzinnych form pieczy zastępczej | str. 314
 - 8. Wsparcie materialne (odesłanie) | str. 315
- § 6. Instytucjonalna pieczę zastępcza | str. 315
 - 1. Podstawowe formy, organizacja i finansowanie | str. 315
 - 2. Pracownicy placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej | str. 316
 - 3. Podstawowe zadania | str. 316
 - 4. Placówki opiekuńczo-wychowawcze | str. 317

- 5. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna | str. 319
- 6. Interwencyjny ośrodek preadopcyjny | str. 319
- 7. Kierowanie dzieci do placówek pieczy instytucjonalnej | str. 319
- 8. Nadzorowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej | str. 320
- Literatura | str. 321

Rozdział piąty

Kontakty z dziećmi | str. 322

- § 1. Wprowadzenie | str. 322
- § 2. Istota kontaktów | str. 324
- § 3. Regulacja kontaktów rodziców z dzieckiem | str. 325
- § 4. Formy ingerencji sądu w sferę kontaktów rodziców z dzieckiem | str. 326
 - 1. Uwagi ogólne | str. 326
 - 2. Ograniczenie kontaktów | str. 327
 - 3. Zakaz kontaktowania się | str. 327
 - 4. Inne zarządzenia | str. 328
- § 5. Kontakty dziecka z innymi osobami bliskimi | str. 329
- Literatura | str. 330

Rozdział szósty

Przysposobienie | str. 331

- § 1. Powstanie stosunku przysposobienia | str. 331
 - 1. Wprowadzenie | str. 331
 - 2. Przestanki przysposobienia | str. 332
 - 2.1. Systematyka przesłanek adopcyjnych | str. 332
 - 2.2. Wymagania odnoszące się do adoptowanego dziecka | str. 332
 - 2.3. Przestanki dotyczące przysposabiającego | str. 335
 - 2.4. Zgoda rodziców | str. 337
 - 2.5. Zgoda innych podmiotów | str. 341
 - 2.6. Rola sądu opiekuńczego i ośrodków adopcyjnych | str. 342
- § 2. Rodzaje przysposobienia | str. 344
 - 1. Konstatacja ogólna | str. 344
 - 2. Podmiotowe typy adopcji | str. 345
 - 3. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia | str. 348
 - 3.1. Adopcja pełna zwykła | str. 348
 - 3.2. Przysposobienie całkowite | str. 350
 - 3.3. Adopcja niepełna | str. 351
- § 3. Zniesienie stosunku przysposobienia | str. 353
 - 1. Przyczyny zniesienia stosunku przysposobienia | str. 353
 - 2. Rozwiązanie adopcji | str. 354
 - 3. Ponowne przysposobienie dziecka | str. 357
- Literatura | str. 358

Rozdział siódmy

Obowiązek alimentacyjny | str. 359

- § 1. Ogólna charakterystyka obowiązku alimentacyjnego | str. 359
- § 2. Zakres podmiotowy i kolejność obowiązków | str. 363
 - 1. Źródła obowiązku alimentacyjnego | str. 363
 - 2. Kolejność obowiązków alimentacyjnych | str. 365
 - 3. Roszczenia zwrotne | str. 369
- § 3. Przestanki alimentacji | str. 370
 - 1. Przestanki konieczne | str. 370
 - 1.1. Niedostatek uprawnionego | str. 370
 - 1.2. Usprawiedliwione potrzeby uprawnionego oraz zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego | str. 373
 - 1.3. Sprzeczność żądania alimentów z zasadami współżycia społecznego | str. 375
 - 2. Przestanki dodatkowe | str. 376
 - 2.1. Obowiązek alimentacyjny rodzeństwa | str. 376
 - 2.2. Obowiązek alimentacyjny powinowatych | str. 378
 - 3. Konkluzja | str. 380
- § 4. Formy wykonywania obowiązku alimentacyjnego | str. 380
- § 5. Roszczenia matki dziecka pozamałżeńskiego związane z ciążą i porodem | str. 382
- § 6. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych | str. 384
- Literatura | str. 388

Część czwarta

OPIEKA I KURATELA

Rozdział pierwszy

Opieka | str. 391

- § 1. Wprowadzenie | str. 391
- § 2. Tryb ustanawiania opieki | str. 394
- § 3. Prawna treść opieki | str. 399
 - 1. Atrybuty opieki w ogólności | str. 399
 - 2. Piecza nad osobą pupila | str. 399
 - 3. Piecza nad majątkiem pozostającego pod opieką | str. 400
 - 4. Reprezentacja | str. 402
- § 4. Sprawowanie opieki | str. 403
 - 1. Zasada nadzoru sądu opiekuńczego | str. 403
 - 2. Zasady uzupełniające | str. 404
- § 5. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki | str. 407
 - 1. Zwolnienie opiekuna | str. 407
 - 2. Przyczyny i skutki ustania opieki | str. 408
- Literatura | str. 410

Rozdział drugi

Kuratela | str. 411

§ 1. Uwagi ogólne | str. 411

§ 2. Szczególne rodzaje kurateli | str. 414

1. Kuratela dla osoby częściowo ubezwłasnowolnionej | str. 414

2. Kuratela dla dziecka poczętego | str. 417

3. Kuratela dla osoby niepełnosprawnej | str. 418

4. Kuratela dla nieobecnego | str. 419

Literatura | str. 420